

VELEBIT: Zavižan

Zavižanska kotlina – Veliki Zavižan – Velebitski botanički vrt – pl. dom i meteorološka postaja »Zavižan« – Zavižanska kotlina, Zavižanska kotlina – Premužićeva staza – Rožanski kukovi – Rossijevo sklonište – Crikvena – Alan

■ dvodnevni izlet ■ atrakcije: nacionalni park, meteorološka postaja, botanički vrt, vidici, Krasno ■ duljina: 4 h + 6 h ■ ručak: iz ruksaka ■

Šire područje Zavižana, zajedno s Rožanskim i Hajdučkim kukovima, jedno je od najljepših planinskih područja u Hrvatskoj i zbog toga je zaštićeno kao nacionalni park. Osim po ljepoti, taj dio Velebita i ime Zavižan postali su iznimno poznati zahvaljujući visinskoj meteorološkoj postaji Zavižan, koja je uspostavljena 1953. godine.

Zavižanska skupina vrhova zauzima središnji položaj u sjevernom Velebitu. Nju čine slikoviti vrhovi koji poput vijenca zatvaraju Zavižansku kotlinu. To su redom V. Zavižan (1676 m), Balinovac (1602 m), Zavižanska kosa (1620 m), Vučjak (1645 m), Zalovačko bilo (1630 m) i Pivčevac (1676 m). Od Pivčevca prema jugoistoku niz se nastavlja M. Rajincem (1699 m), V. Rajincem (1667 m) i Lomskim vrhom (1464 m). Oko 3 km istočnije proteže se još jedan, malo niži niz vrhova koji čine Snižnjak (1610 m), Plješivica (1654 m), Krečelj (1518 m) i Nadžak bilo (1432 m). Gotovo svi vrhovi obrasli su šumom i prošarani livadama, osim samog tjemena, zbog čega su svi odreda dobri vidikovci.

Zavižanska cesta

Početak zavižanske ceste je kod zaselka Oltari na asf. cesti Sv. Juraj – Krasno. Na Jadranskoj magistrali cesta za Oltare i -Krasno počinje na j. kraju Sv. Jurja, a zatim se u brojnim zavojima uspinje mimo senjskog smetlišta i dalje krševitom padinom do sela Razbojišta i Oltara. S ličke strane do Krasna se dolazi asf. cestom iz Otočca preko sela Švice, gdje su lijepa jezera. Ako se dolazi autocestom Zagreb – Split, treba izaći na čvoru Otočac i nastaviti odmah iza naplatnih kućica ravno, za putokazom prema NP-u Sjeverni Velebit (to je prečac do Švice koji ne prolazi kroz sam Otočac). U Krasnu kod pilane je račvište: ravno cesta nastavlja kroz šumu u zavojima do Oltara, a l. se može užom asf. cestom prema Štirovači i Alanu. Od Oltara do Zavižana ima 17 km.

Zavižanska cesta glavna je okosnica za prilaz u samo srce sjevernog Velebita i za uspone na sve vrhove. Ova uzdužna cesta počinje kao odvojak 200 m iza Oltara prema Krasnu. Na 4. km je račvište gdje treba d. krakom za Zavižan, na 10. km cesta pravi zavoj oko lugarnice na Siči (ulaz u Nacionalni park Sjeverni Velebit, plaća se ulaznica), a na 15. km od Oltara odvaja se l. strmi kolni put na vrh Plješivice. Još 1 km dalje cesta doseže najvišu točku (1540 m), a ubrzo zatim izlazi iz šume u Zavižansku kotlinu, gdje se nasred livade, kod kapele sv. Ante, odvaja d. uzbrdo kratak asf. prilaz do planinarskog doma Zavižan (17 km od Oltara). Prostrano parkiralište za automobile nalazi se na rubu Zavižanske kotline, 10' ispod zavižanskog planinarskog doma.

Zavižanska cesta je većim dijelom asfaltirana, no treba računati da zbog snježnih nanosa u zimsko doba godine može biti neprohodna. Promet od ulaza u Velebitski botanički vrt do spoja s cestom za Štirovaču je zabranjen i na počecima dionica nalaze se rampe.

Vučjak i Zavižanska kosa

PLANINARSKI DOM ZAVIŽAN (1594 m) je na južnoj padini vrha Vučjaka (1645 m) povrh strmih livada, s vidikom na more, Zavižansku kotlinu, V. Zavižan i Hajdučke kukove. To je zidana jednokatnica s dvije blagovaonice, kuhinjom i sanitarijama. Ima struju i telefon, a posjetitelji mogu koristiti kuhinju. Dom je ujedno i najviša meteorološka postaja u Hrvatskoj na kojoj se svaki sat obavljaju mjerenja. Pokraj zgrade

10 dvodnevni izleta u Hrvatskoj

na ograđenom prostoru stoje meteorološki instrumenti, a domari su ujedno i meteorološki motritelji (obitelj Vukušić).

INFO: Otvoren: stalno - Opskrbljen: pićem i jelom - Mjesta za noćenje: 28 - Upravlja: Hrvatski planinarski savez, Zagreb - Informacije: tel. u domu 053 614-209; HPS 01 48-24-142, 01 48-23-624 - Prilaz vozilom: asf. cestom Sv. Juraj - Krasno - Otočac do Oltara, pa 17 km djelomično asf., a djelomično mak. cestom do parkirališta na rubu Zavižanske kotline. Cesta se nastavlja dalje pola kilometra do kapele sv. Ante, gdje je d. odvojak 500 m do doma, no taj dio ceste zatvoren je za turistički promet.

Na području Zavižanske kotline moguće su brojne kraće i duže planinarske ture. Ovdje navodimo nekoliko najatraktivnijih.

Bliže šetnje kod pl. doma Zavižan

VUČJAK 5'. Kod meteorološkog vrta l. od planinarskog doma počinje šumski puteljak za uspon na vrh Vučjak. Put zavija najprije d., a malo zatim je i l. zavoj te se uspinje i. stranom Vučjaka do vršnih stijena koje izviruju iz šume.

VUČJAK (1645 m) je najsjeverniji u skupini zavižanskih vrhova. Planinarski dom Zavižan nalazi se na njegovoj j. padini, a na samom vrhu su ostaci kućice Radiokluba Rijeka. S vrha Vučjaka pruža se pregledan vidik na sjeverni Velebit i otoke Krk, Rab, Prvić, Goli i Sv. Grgur, a u daljini na Gorski kotar i dio Like.

ZAVIŽANSKA KOSA 10'. Od planinarskog doma ima nizbrdo 3' do prijevoja pa preko ceste ravno kratkim strmim usponom na travnatu Zavižansku kosu.

ZAVIŽANSKA KOSA (1622 m) je stožasti travnati vrh nasuprot vrhu Vučjaku i planinarskom domu Zavižan. Na nekim kartama vrh je označen imenom Velika kosa. Uspon na vrh je zahvalna šetnja zbog prekrasnog vidika na more i na vrhove sjevernog Velebita.

Veliki Zavižan i Balinovac

Pl. dom Zavižan ^{30'} Velebitski botanički vrt ^{30'} Balinovac

1 h

Od planinarskog doma prilaznom cestom idemo nizbrdo 300 m do njezina zavoja pa odatle ravno prečacem niz livadu do parkirališta na zavižanskoj cesti kod ulaza u Velebitski botanički vrt. Preko livade treba poći još malo do početka kružne staze oko Modrić -dolca. Sa zavoja se može d. izravno (kraće) sići prema Modrić -dolcu i drvenoj kućici na početku kružne staze kroz botanički vrt.

VELEBITSKI BOTANIČKI VRT (1480 m) nalazi se na širem području Modrić dolca, okružen šumovitim strmim padinama Balinovca i Zavižana te travnatim pobočjem Zavižanske kose. Vrt je 1966. osnovao zagrebački planinar i botaničar prof. Fran Kušan. Kod drvene kućice počinje kružna staza oko dolca koja posjetitelju omogućuje da za pola sata šetnje vidi stotine biljnih vrsta, među kojima i velebitske endeme. Na kružnoj stazi su dva odvojka, na Balinovac i V. Zavižan.

Od početka kružne staze oko Modrić dolca do putokaza za Balinovac kraće je poći d. stranom (10'). Staza se uspinje strmo uzbrdo kroz šumu na prijevoj između V. Zavižana i Balinovca, gdje se izlazi iz šume na livadu. S prijevoja se golom strminom za još 15' stiže na vrh.

BALINOVAC (1602 m) je stjenovit vrh u zavižanskoj skupini vrhova, koji jugozapadnim dijelom ograđuje Velebitski botanički vrt u Modrić dolcu. Unatoč razmjerno maloj visini u odnosu na obližnji V. Zavižan, Balinovac gledan iz botaničkog vrta zahvaljujući stijenama djeluje impozantno, a kako je vidik s njegova vrha otvoren prema moru, privlačan je planinarski cilj.

Pl. dom Zavižan ^{20'} Ulaz u Velebitski botanički vrt ^{40'} Veliki Zavižan

1 h

Od planinarskog doma treba se spustiti prilaznom asf. cestom na uzdužnu velebitsku cestu do ulaza u Velebitski botanički vrt. Na rubu proširenja za parkiranje kod ulaza u botanički vrt l. uzbrdo kreće put za V. Zavižan. Put se penje kroz klekovinu i čistine do račvišta na livadi; zdesna prilazi drugi prilazni put s kružne staze u botaničkom vrtu (5' l. od drvene kućice, vrlo strmo), a l. se penje put prema vrhu. Markacije vode šumom, a potkraj kroz visoku klekovinu na vrh.

VELIKI ZAVIŽAN (1676 m) je krševit, klekovinom obrasli vrh, najpopularniji i najposjećeniji među velebitskim vrhovima. Sam vrh je gol te ima izvanredno lijep vidik, jedan od najljepših na cijelom Velebitu. Osobito su dojmivi vidici na more, a dobro se vidi i velik dio Velebita, Rožanski i Hajdučki kukovi i V. Kozjak. Na vrhu je upisna kutija sa žigom, kao i stanište strogo zaštićenoga krškog runolista, što upotpunjuje izvanredan dojam koji vrh pruža.

10 dvodnevni izleta u Hrvatskoj

Zavižanski Pivčevac

Pl. dom Zavižan ~~1h~~ Jezera ~~30'~~ Zavižanski Pivčevac

1.30 h

Tko želi posjetiti Zavižanski Pivčevac od planinarskog doma treba se spustiti 15' na zavižansku cestu asf. prilaznom cestom ili ugaženim prečacem i. od doma. Cestom treba poći 15' u smjeru Oltara do mjesta gdje se d. u bukovu šumu odvaja staza za Jezera, Krasno, Pivčevac i M. Rajinac. Put vodi 20' šumom, a onda izlazi na travnatu visoravan Jezera i za još 10' stiže ravno na Buljevac, prijevaj između Zalovačkog bila (1630 m) i Zavižanskog Pivčevca (1676 m). Tamo je križanje putova; ravno za Krasno, poludesno na M. Rajinac, a d. na Pivčevac. Put na vrh Pivčevca odmah ulazi u šumu i uspinje se sve strmije 30' do vrha.

KRASANSKA JEZERA (1500 m) prostrana su travnata visoravan orijentirana prema Krasnu. Visoravan je valovita i duga oko 4 km, a ime je dobila po brojnim lokvama vode koje se na dnu ponikvi održe sve do kasnog ljeta, zbog čega je cijela visoravan bila vrlo pogodna za stočarstvo. Usred livade, na putu prema Krasnu, ruševina je nekadašnje kapele, zvana Crkvina.

ZAVIŽANSKI (VELIKI) PIVČEVAC (1676 m) je šumovit stožac između Jezera i Zavižanske kotline. Ime je dobio po tetrijebu (u bunjevačkom govoru, pivcu, tj. pijevcu). S golog vrha koji viri iznad šume pruža se širok vidik na V. Zavižan, M. Rajinac te na Rožanske i Hajdučke kukove. Na vrhu je kutija sa žigom.

SILAZAK PREMA VUKUŠIĆ SNJEŽNICI 45'. S vrha se na drugu stranu šumom strmo spušta put koji stiže na zavižansku cestu točno kod Vukušić snježnice. Taj je put pogodan za povratak prema planinarskom domu Zavižan nakon posjeta Zavižanskom Pivčevcu jer se od Vukušić snježnice cestom može do doma stići za 1 h laganog hoda.

Rožanski kukovi

Rožanski i Hajdučki kukovi su jedinstven splet stjenovitih vrhova usred Sjevernog Velebita i jedno od najljepših krških područja u našoj zemlji. Slikovito carstvo krša, što ga je priroda ovdje stvorila, zaštićeno je kao strogi prirodni rezervat, oblikom zaštite još strožim od nacionalnog parka.

Područje Rožanskih i Hajdučkih kukova po svojoj prirodi je vrlo neprohodno i nepristupačno. Zbog divljine i nepristupačnosti tu još ima mjesta na koja nije stupila ljudska noga, što ovim kukovima daje osobit čar neistraženosti. Upravo u području Hajdučkih kukova nalaze se poznate Lukina jama, Slovačka jama i jama Velebita, u Hrvatskoj jedine poznate jame koje premašuju 1000 m dubine.

Unatoč općoj krševitosti i neprohodnosti terena, zahvaljujući majstorski izvedenoj Premužićevoj stazi, pristup u kamenito srce Velebita je lagan i ugodan za svaki uzrast pa prolazak kroz Rožanske kukove predstavlja najljepši dio uzdužne ture kroz Velebit, ujedno i najljepši planinarski izlet koji se u Hrvatskoj može poduzeti.

Pl. dom Zavižan ~~120h~~ Rožanski kukovi ~~130h~~ Rossijevo sklonište ~~40'~~ Crikvena ~~2h~~ pl. kuća Alan (Premužićeva staza, Velebitski pl. put)

5.30 h

PREMUŽIĆEVA STAZA je uzdužna staza koja se proteže od Zavižana do Baških Oštarija u dužini od 57 km, prolazeći kroz najljepše i najnepristupačnije predjele Velebita bez većih uspona i silazaka. Staza je građena od 1930. do 1933. prema zamisli i pod vodstvom šumarskog inženjera Ante Premužića. Posebno je impresivna dionica Premužićeve staze kroz inače posve nepristupačan krš Rožanskih kukova, i to je uistinu pravo remek-djelo suhozidnoga graditeljstva. Na jednom kamenu uz stazu na početku Rožanskih kukova na stijeni je uklesan spomen-natpis inž. Premužiću. Gradnju staze su zajednički financirali Direkcija šuma na Sušaku, Hrvatsko planinarsko društvo i Kraljevska banska uprava Savske banovine. JU NP Sjeverni Velebit na dijelu Premužićeve staze od Zavižana do Velikog Alana postavio je 26 ploča s informativnim tekstovima o prirodnim osobitostima kraja kroz koji staza prolazi.

Od planinarskog doma treba se niz livadu spustiti do zavižanske ceste u Zavižanskoj kotlini i cestom poći još 2 km do mjesta na j. kraju kotline, gdje se d. odvaja Premužićeva staza prema Rožanskim kukovima (45' od planinarskog doma Zavižan). Usput se može posjetiti jama Vukušić snježnica koja se nalazi 1. od ceste, 5' dalje od početka Premužićeve staze. Staza najprije prolazi podnožjem južnih obronaka Zavižana ulazeći brzo u šumovito područje Smrčevih dolina. Nakon 30' od zavižanske ceste staza ulazi u sve krševitije područje i iznenada stiže u kamenito područje Rožanskih kukova. Nakon 1 h od ceste, usred kamenitog amfiteatra, stižemo pred spomen-natpis Anti Premužiću. Za još 45' staza

10 dvodnevni izleta u Hrvatskoj

naizmjenice šumom i kamenjarom stiže pod stjenovitu Gromovaču, a ubrzo i do odvojka za uspon na njezin vrh.

GROMOVAČA 20'. Odvojak za uspon na Gromovaču je strma staza koja se uspinje najprije šumom, a poslije kroz klekovinu. Uspon nije težak ni opasan iako je na nekim mjestima korisno rukama se pridržati za grane ili stijene (uspon na Crikvenu je zahtjevniji!).

GROMOVAČA (1676 m) je najviši vrh Rožanskih kukova i najpregledniji vidikovac na taj veličanstveni kameniti labirint. Izniman je i vidik na more, a s vrha se u daljini može vidjeti i planinarski dom Zavižan. Sam vrh je kamenit, ali ne odaje dojam osobite visine. Na vrhu je ugrađen metalni žig.

Iz podnožja Gromovače put se dalje blago uspinje sve do malog prijevoja (1620 m), koji je ujedno i najviša točka na cijeloj Premužičevoj stazi. Put dalje prolazi povrh dubokog trav-natog Fabina dolca, gdje nam slijeva prilazi put s Tromede i Lubenovačkih vrata. Odmah iza zavoja na kojem je spoj s tim putom, staza vijuga podnožjem Pasarićeva kuka, rubom strme litice prilazeći travnatom Jerković dolcu. Na livadi je kišomjer, a na drugom rubu dolca Rossi-jevo sklonište.

PLANINARSKO SKLONIŠTE ROSSIJEVO SKLONIŠTE (1580 m) nalazi se u srcu Rožanskih kukova, neposredno ispod stijene Pasarićeva kuka. Sagrađeno je 1929. i nazvano po istraživaču velebitske flore Ljudevitu Rossiju. Uz kuću je cisterna s vodom.

INFO: Otvoreno: stalno - Opskrbljeno: neopskrbljeno - Nema mogućnosti noćenja - Upravlja: PD Kailaš, Zagreb - Informacije: Andrej Đapić +385 98 18-35-580, 051 648-347; Nikola Hapač 092 26-65-369, 01 33-96-669

Staza se s Jerković dolca uspinje u dva kratka zavoja 5' na maleni prijevoj i prebacuje na primorsku stranu. Ovdje ulazimo u nekoć najneprohodniji dio Rožanskih kukova. Sa staze je l. odvojak za uspon bez puta na Rossijev kuk. Staza se na ovoj dionici probija najprije po rastrganom hrptu između Gajinove jame i Puževe doline, zatim silazi kroz Gornji i Donji Božin dōčić, a potom s l. strane vidik zaokuplja kameniti kuk Varnjača, iza kojeg se l. nastavljaju Poljakov toranj i Novotnjev kuk. Nekadašnja markacija za uspon s Premužičeve staze na kuk Varnjaču i prilaz do jame Varnjače je poništena i više se ne koristi. U krševitom području između Varnjače i Crikvene, samo 50 m od staze, nalazi se otvor jame Velebite (prilaz nije označen).

Nakon 40' od Rossijeva skloništa stižemo postupnim usponom na prijevoj između istočnog i zapadnog vrha Crikvene, gdje je d. odvojak na viši, zapadni vrh.

CRIKVENA 5'. S prijevoja markacija za uspon na Crikvenu vodi prvo malim kuloarom pa golom stijenom i potrebno je pomagati se rukama. U stijeni ima nekoliko klinova koji pomažu pri penjanju pa uspon bez većih teškoća mogu savladati svi -planinari.

CRIKVENA (1641 m) je potpuno kamenit vrh nedaleko od uzdužne Premužičeve staze. Vidik s vrha pruža se na splet Rožanskih kukova, Seravski vrh i šumovitu dolinu Cipalu.

Odmah nakon odvojka za vrh Crikvene staza se kamenim stubama spušta pedesetak metara i napušta Rožanske kukove ulazeći u šumu. U šumi se l. odvajaju putovi za Krajačev kuk (30' uspona, 1659 m) i malo poslije za V. Lubenovac (1.30 h), a Premužičeva staza podnožjem Golog vrha u dugačkom zavoju (izohipsa) stiže na travnati prijevoj između Seravskog i Golog vrha, odakle se natrag pruža lijep vidik na Rožanske kukove.

SERAVSKI VRH 15'. Na prostranoj livadi u podnožju Seravskog vrha odvaja se ugaženi put za uspon na njegov vrh. Uspon je kratak i srednje strm.

SERAVSKI VRH (1663 m) je osamljeni vrh obrastao travom i klekovinom. Lako je prepoznatljiv i izdaleka vidljiv, a i vidik s njega pruža se daleko na sve strane. Posebno je impresivan vidik na stjenovite Rožanske kukove. Od odvojka na Premužičevoj stazi do vrha ima 15' uspona.

Sljedeći 1 h staza vodi preko valovitih livada i malo šumom. Prišavši Alančiću, put ulazi u šumu i nakon jednog oštrog l. zavoja Premužičeve staze silazi još 15' do poprečne velebitske ceste Jablanac – Štirovača, niz koju se d. 300 m dalje nalazi planinarska kuća Alan. Markacija u šumi upućuje na prečac za brži prilaz do planinarske kuće Alan (d. 10').

Kontakti za informacije, organizaciju i vođenje na terenu:

Vodička služba Hrvatskog planinarskog saveza - vodici@hps.hr
Stanica planinarskih vodiča Rijeka - spvrijeka@gmail.com